

Спостерігати за мурашкою, що вічно поспішає, слухати спів птахів чи шум прибою, вдихати пряні та солодкі запахи польових квітів, пробігтися босоніж травою чи теплим морським піском – такі враження не лише збагатять палітру відчуттів дитини, але й допоможуть їй стати більш сприйнятливим до всього, що її оточує.

Літо у місті. Вимикайте телевізор і вирушайте з дитиною на прогулянку туди, де можна подихати свіжим повітрям, наживо побачити різні види дерев, квітів, комах та птахів.

Пограйте з дитиною в ігри «Хто більше покаже та назве видів дерев (квітів, чагарників, трав)», у такій ігровій формі (а не за картинками) дитина на все життя запам'ятає назви, зовнішній вигляд, запах рослин. Цікавою може бути гра «Відгадай»: дорослий і дитина по черзі загадують один одному загадки. Наприклад: «Я бачу те, що ти поки що не бачиш! Воно красиве, пофарбоване у бузковий колір». Дитина оглядається, шукає очима і, нарешті, помічає грона квітів на кущах бузку. Потім вони змінюються ролями. Така гра дуже цікава, розвиває спостережливість, комунікативні вміння.

Не забувайте привертати увагу дітей і до краси природи, причому концентруйте увагу на конкретному об'єкті: рослині, квітці, хмаринці, деревці, куцику, пташці чи комасі. Саме так ви виховате у дитини почуття прекрасного.

Різний природний матеріал, який легко знайти в парках, скверах, на галявинах (гілочки, шишки, кора, камінці, листочки, сухоцвіття та ін.), допоможуть не нудьгувати у дощовий день. А виготовлення виробів, предметів для ігор та декору розвиватиме не лише творчість, а й дрібну моторику рук у дитини [6].

Отже, сучасна еколого-соціальна ситуація висуває перед педагогами завдання пошуку новітніх підходів до екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Виховання культури взаємодії з природою починається з доступного для дитини змісту: з рідного дому та поведінки у побуті. У дитини починають закладатися основи екологічної культури та безпечної поведінки у значущих для життя та здоров'я сферах природокористування: питна вода, електрична енергія, відходи домашнього господарства та ін.

Феномен екологічної культури у дітей дошкільного віку забезпечує правильне ставлення до об'єктів та явищ природи, екологічне мислення, практичні дії з охорони природи, бажання спілкуватися з природою і відображати свої враження через різноманітні види діяльності. А залучення дошкільника у співпраці з батьками до доступних видів діяльності, вироблення екологічно правильного ставлення до навколишньої дійсності, наближає дитину до поступового формування свідомої екологічно доцільної поведінки у навколишньому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. Інваріантний складник. Освітні напрями.](https://ezavdnz.mcf.ua/867848) URL: <https://ezavdnz.mcf.ua/867848>
2. Іванчук С. А. Модель виховання основ культури споживання в дітей старшого дошкільного віку. Серія «Педагогічні науки». *Вісник Черкаського університету.* № 5. 2017. С. 5-13.
3. Концепція екологічної освіти України. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2002. № 7. С. 3-23.
4. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. Київ : «Слово», 2015. 352 с.
5. Плохій З.П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навч. посібник. Київ : «Світлич», 2010. 144 с.
6. Соцька О. Від знань та емоцій до еколого-доцільної поведінки. *Дошкільне виховання.* 2014. № 11. С. 24–27.

I. В. Семенуха,

вихователь-методист закладу дошкільної освіти (ясла-садок) «Ластівка» село Хутори Червонослобідської сільської ради Черкаської області

ІГРОВИЙ ДАЙДЖЕСТ ДЛЯ БАТЬКІВ

Неможливо уявити розвиток дитини дошкільного віку без гри. Гра – основний вид діяльності дітей дошкільного віку, у процесі якої розвиваються духовні та фізичні сили дитини: її увага, пам'ять, уява, дисциплінованість, спритність. З іншого боку, гра – це своєрідний, властивий дошкільникам спосіб засвоєння життєвого досвіду. У грі дитина закріплює навички, якими нещодавно оволоділа, розвиває найважливіші сторони своєї психіки. Діти в грі відчують себе впевненими, за своїм бажанням спілкуються з однолітками, реалізують і поглиблюють свої знання та вміння. Граючи, вони пізнають навколишній світ, вивчають кольори, форму, властивості матеріалу і простору, знайомляться з рослинами, тваринами, адаптуються до різноманіття людських відносин і т.д.

У грі дитина буває сильнішою, добрішою, витривалішою, кмітливою, ніж у багатьох інших ситуаціях. І це природно. Гра також допомагає дитині навчитися організовувати свою діяльність, розвиває допитливість та самостійність.

Ігри, які створюються самими дітьми, називаються *творчими чи сюжетно-рольовими*. У процесі сюжетно-рольової гри створюється уявна ситуація, яка полягає в тому, що дитина бере на себе роль дорослого і виконує її у сформованій ним самим ігровій обстановці. Ігри дозволяють дитині в уявній ситуації здійснювати будь-які рольові дії, що залучають її, включитися в різноманітні події.

Сюжетно-рольова гра – це споконвічна, свідомо-взаємодія маленької людини зі світом, це спосіб її самореалізації та самовираження. У грі дитина така, якою їй хочеться бути, у грі дитина там, де їй хочеться бути, вона – учасник цікавих та привабливих подій. У сюжетно-рольовій грі дитина має можливість переробити отримані з навколишнього світу враження, знання. У ході гри яскраво виявляються особливості мислення та уяви дитини, її емоційність, активність, потреба у спілкуванні, що розвивається.

Під час ігор формуються всі ключові навички і компетентності дитини, відбуваються значні зміни в її психіці, що створює перехід до нової вищої стадії розвитку.

Але сьогодні ігрова діяльність зазнає істотних змін: вона займає все менше часу у життєдіяльності дошкільника, витісняється іншими видами діяльності – переглядом телевізора, комп'ютерними іграми, підготовкою до школи, що відбивається на загальному розвитку дошкільника, його спілкуванні з дорослими та однолітками.

З грою дитину ознайомлює дорослий (вихователь, батьки), тому він має створити всі умови для вільного творчого розгортання ігрової діяльності та посприяти повноцінному розвитку в ній кожної дитини. Не маючи ігрового досвіду, дитина не має можливості навчатися самостійно визначати мету своєї діяльності та планувати її. Подана інформація спрямована на допомогу вихователям, які працюють з батьками, і батькам, які за бажанням можуть створити всі умови для вільного творчого розгортання ігрової діяльності та посприяти повноцінному розвитку в ній кожної дитини.

Отже, з'ясуємо, які ж сюжетно-рольові ігри можна організувати вдома? Багато залежить від фантазії, творчого потенціалу батьків: хтось із захопленням займається будівництвом космічного корабля, хтось стане лікарем і почне «лікувати» іграшки, або ж організує «похід» з дитиною до магазину чи бібліотеки. Таким чином, батьки ознайомлять дітей з різноманітними ситуаціями повсякденного життя, розвинуть уяву дитини, а діти примірять на себе роль дорослого.

Скільки часу потрібно приділяти грі? Кожна дитина індивідуальна, тому часових обмежень для проведення гри немає. Як правило, батьки здатні зрозуміти, в який момент дитині набридла гра і тоді немає сенсу продовжувати її далі.

Роль батьків у грі. Найочевидніший вплив дорослого на сюжетно-рольову гру – це її зародження, коли батьки можуть показати як і у що можна грати. Враховуючи те, що дитина схильна до наслідування, то, даючи напрямок сюжетно-рольової гри, дорослий отримує в руки потужний інструмент впливу на майбутні нахили дитини, таким чином його виховуючи.

Батькам варто **запам'ятати правила**, що діють при організації ігор:

Гра не повинна будуватися на примусі.

Гра – творчий процес, не треба заганяти дитину у жорсткі рамки.

Намагайтеся, щоб гра мала розвиток. Уміння розпочати гру також важливо, як і вміння припинити, або перевести її в інше русло.

Якщо ви помічаєте, що дитина вже кілька тижнів грає в ту саму рольову гру, наприклад, у лікарню, при цьому гра не має розвитку, і вона прокручує одні й ті ж сюжети – плюшевий ведмедик отримує занадто багато ліків – настав час втручатися. Для початку необхідно допомогти розвинути гру, змінити ігрову ситуацію, додати нових героїв. Наприклад, перетворіться, скажімо, на головного лікаря і відправте дитину-лікаря на допомогу хворому в іншу країну. Покажіть, де вона знаходиться на карті, допоможіть побудувати корабель або машину... ось так поступово ви залучите дитину до нової ситуації. А потім тихесенько відходьте і дайте їй самій розвивати гру.

Також втручатися дорослому розумно, якщо гра стає надто жорстокою та злою, герої

перетворюються на лиходіїв. Але не поспішайте бігти до свого «монстра» та зупиняти гру! Згадайте, чи добре ви йому пояснили поняття добра та зла, доброго та поганого? Адже всі ці поняття – не найпростіше з того, що має розуміти дошкільник. Ще придивіться уважніше, на яких героїв він перетворився: може, це «чудовисько» зовсім не зле? У сучасних мультфільмах зовнішній образ і навіть імена оманливі. Тому намагайтеся контролювати літературу та видовища, які отримує ваша дитина. І якщо вже вона «прилипла» до якогось сумнівного мультика, подивіться його разом із малюком. Ваші уривчасті зауваження щодо поведінки героїв, будьте певні, запам'ятаються. Якщо очевидно, що дитина свідомо грає у жорстоку і злу гру, дайте їй виговоритися, може це – агресія, що накопичилася, і їй необхідний вихід.

Потім зацікавте дитину новою цікавою грою. Може в ній погані герої перетворяться на хороших, а може, з'являться хороші герої, які будуть привабливішими за поганих? Вирішувати вам.

Сюжетно-рольова гра займає у житті молодшого дошкільника головне місце приблизно з трьох років. Сюжет – основний елемент сюжетно-рольової гри. Без нього гри не буде. Сюжет – це область діяльності, яку відтворюють діти. Граючи, дошкільник відтворює події, взаємини із життя, у своїй ігровій дії (оглядати пацієнта, готувати пиріг, будувати будинок тощо).

Наступний важливий елемент гри – **це її зміст**, який дитина втілює за допомогою певної ролі. Роль – це головний компонент гри та засіб реалізації сюжету. Роль для дитини – це її позиція. Тобто, дошкільник, «приміряючи» роль, ототожнює себе з якимось героєм і живе у грі за принципом відповідності цій ролі, що базується на власних уявленнях. В основі ролі – правила поведінки, який малюк запозичує з дорослого світу, переймаючи манеру поведінки дорослих.

Сюжетно-рольові ігри виконують низку функцій. По-перше, це соціокультурна функція. У ході такої гри відтворюються культурні традиції та цінності народу. А сама гра виступає еталоном культурних цінностей, тому що в ній закладено правила взаємодії та поведінки людей, суспільні та загальнолюдські норми. Без дотримання цих правил неможливо організувати повноцінну гру.

По-друге, сюжетно-рольові ігри виконують комунікативну функцію. Граючи, діти вчаться встановлювати нові зв'язки та відносини у зв'язку із досягненням своєї мети. Адже у грі просто необхідно спілкуватися!

По-третє, це активна функція. Гра – це завжди дія, реальна діяльність. До того ж, одна сюжетно-рольова гра складається з багатьох видів діяльності.

По-четверте, сюжетно-рольові ігри виконують функцію самореалізації. Не кожна дитина може бути «учителем» або «командиром загону». Будь-яка гра має на меті, для досягнення якої необхідно застосувати свої знання та навички.

І, нарешті, сюжетно-рольові ігри здійснюють **корекційну (захисну) функцію**. У цьому, мабуть, найважливіша їхня роль. Гра – модель суспільства, його життя та стосунків. І тому під час гри дитини можна навчити бачити та вирішувати свої проблеми. («Я хочу бути хорошим тигреням,

але не вмію «р-р-р-ричати». Висновок: треба навчитися!»).

Правильно побудовані сюжетно-рольові ігри дозволяють дорослим спостерігати та робити висновки. Якщо сюжетно-рольову гру для дитини не організувати – вона все одно гратиме в неї сама. Деякі мами дивуються і навіть обурюються, бачачи, що їхня дитина вдома «розмовляє сама з собою», причому дуже захоплено. Але це цілком нормально – дитина грає. І чим менше вона награлася в дитячому садку – тим більше створюватиме ігрові ситуації у своїй уяві. Все тому, що людина живе в суспільстві, і як тільки отримує певне соціальне вміння – їй потрібно її реалізувати та розвинути. А зробити це поки що найпростіше у грі. Таким чином, гра стимулює прискорення розвитку людини.

Сьогодні організовувати ігри в дитячому садку та вдома досить просто і весело, тому що існують спеціально створені виробниками дитячих товарів набори для гри «в магазин» або «в лікарню», «в подарок» або «у військових», «у дочки- матері» і все що підкаже фантазія. Існують спеціально на дітей пошиті костюми, що символізують різноманітні соціальні ролі та дають дитині повністю поринути у будь-який образ. Існують набори для пальчикового театру, що добре організує сюжетно-рольову гру, і набори-конструктори, що дозволяють побудувати цілий маленький «ігровий світ». І це чудово. Тому що в цьому і висловлюється наша турбота про розвиток дитини-дошкільника – дати можливість повноцінній ігровій діяльності.

Найпоширеніші сюжетні ігри. Найстаріша сюжетно-рольова гра – це гра в «сім'ю». Зазвичай дитина сама починає в неї грати, і батькам потрібно тільки її контролювати, а також постаратися зрозуміти, як вона оцінює батьків та близьких, чи не існують будь-які проблеми. Гра в «сім'ю» доречна і для звичайного сімейного вечора, і для веселого проведення часу з гостями. Спочатку розподіліть ролі між учасниками. Причому татом може бути і дитина, а справжня мама може виконувати роль маленької донечки. Увійти у роль допоможуть рольові атрибути: одяг, іграшки, особисті речі тощо.

Важливо перед початком гри проговорити основні дії тієї чи іншої ролі. Наприклад, «тато ходить на роботу, допомагає виконувати домашні справи, ремонтує меблі, майструє. Мама – господиня в будинку, готує їжу, стирає, прибирає, стежить за дітьми. Дитина грає, ходить у дитячий садок, допомагає мамі, пустує». А ще у сім'ї можуть бути дідусь, бабуся, тітка, собака, кішка тощо. У «Сім'ю» можна грати по-різному. Все залежить від настрою та фантазії. Можна грати не тільки в «справжню» сім'ю, а й у «лялькову», «звірячу».

Перед тим, як розпочати гру, важливо розуміти, що для успішного освоєння ігрової діяльності важливий не тільки сам процес гри, а й підготовка до неї і потім обговорення того, що вийшло, а що ні.

Тому іноді замість того, щоб купувати новомодну іграшку, може краще разом із дитиною поринути у його чудовий світ. Грайте зі своїми дітьми у сюжетно-рольові ігри, гра – не пуста забава. *Подаємо зразки ігор, які можна проводити у колі сім'ї.*

«Виконай у темряві»

Умова гри: гравець протягом 1-3 хв. повинен подивитися, що знаходиться на столі та запам'ятати порядок розташування предметів. Потім гравцю зав'язують очі. На прохання ведучого він бере предмети, які називають йому. Можна рахувати бали за правильно виконане завдання.

«Побудуй у темряві»

Умова гри: приготуйте для гри 10-12 кубиків або обклеєних сірникових коробок. Гравець повинен із зав'язаними очима і однією рукою спорудити стовпчик із основою в 1 кубик. Це не так важко, але у кожного виходять стовпчики різної висоти.

Гравець отримує скільки балів, скільки кубиків у побудованому стовпчику.

«Тарілка»

Умова гри: уявімо, що в сусідній кімнаті хтось спить. Його будити не можна. А потрібно покласти одну на іншу тарілки. Шум роботи не можна. Виграє той, хто спричинив менше шуму.

«Зіпсований телефон»

Умова гри: гравці поділяються на дві команди. Ведучий вручає першому гравцю кожної команди складений лист із написаною скоромовкою. За сигналом перші гравці прочитують скоромовку і пошепки передають її зміст стоячи, своєму сусідові і так до кінця. Команда, яка передала скоромовку швидше та правильніше, виграє.

«З якої пісні?»

Умова гри: гра будується за принципом телевізійної гри «Вгадай мелодію». Тут також можна присуджувати бали за правильно вгадану пісню.

«Намалюй картинку паличками»

Умова гри: Взяти сірникову коробку і запропонувати дитині з сірників викласти картинку. У ній розмістити дерево, будинок, гойдалку, сонечко тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голюк О. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї. *Імідж сучасного педагога*. 2015. №6 (155) С. 41-44.
2. Колеснік К. Основні орієнтири виховання підростаючого покоління в Україні. *Наукові пошуки XXI століття : молодіжний вимір III Міжнародної дистанційної науково-практичної конференції*. Київ, 2015. С. 177-182.
3. Кондукова С. Особливості застосування гри в системі дошкільного сенсорного виховання дітей із загальним недорозвиненням мовлення. *Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів*. 2015. №1. С. 15-21.
4. Любчак Л. Методика організації ігрової діяльності: Практикум. Вінниця : ЦОП «Документ Принт», 2017. 196 с.
5. Федорова М. Особливості організації сюжетно-рольової гри у вихованні моральних цінностей дітей. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 4. С. 125-129.
6. 745 ігор для дошкільників / уклад. О. А. Шевцова. Х.: «Основа», 2013. 366 с.